

СЕКЦІЯ 3. СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Супрун Н. В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та бухгалтерського обліку,
Державний університет економіки і технологій
м. Кривий Ріг, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-431-6-17>

ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ ЗА СТАТИСТИЧНИМИ ПАРАМЕТРАМИ

Однією з найважливіших фінансових проблем сьогодення в багатьох країнах світу є проблема виплати пенсій. Україна тут не є винятком. До початку широкомасштабного вторгнення у 2022 році проблема виплат пенсій була чи не головною фінансовою проблемою країни. У підтвердження цього варто лише співставити видатки на оборону у 2021 році у сумі 121,5 млрд. грн. (при тому, що перший етап війни росії проти України тривав з 2014 року) та виплати пенсій у цьому ж році – 520,9 млрд. грн.

Державні фінансові інституції в цілому спрацювали дуже добре на початку війни і демонструють стабільну роботу зараз. Показники роботи Пенсійного фонду з виплат пенсій, оприлюднені у 2024 році, на перший погляд є достатньо оптимістичними, а саме:

– задекларовано, що у 2024 році Пенсійний фонд України буде бездефіцитним (залишок коштів на початок року – 4 670 821,3 тис. грн., доходи усього – 863 728 903,4 тис. грн., видатки усього – 860 895 415,1 тис. грн., залишок коштів на кінець року – 2 833 488,3 тис. грн.);

– середній розмір пенсії з початку року зріс на 466,61 гривень або на 8,7% до 5 851,86 гривень;

– за статистичними оцінками, проведеними власне Пенсійним фондом України, зростання пенсій поки що випереджає інфляцію [1].

За даними статистичної звітності Пенсійного фонду України може скластися враження, що в цілому проблема розв'язана, адже в умовах війни пенсії виплачуються вчасно, індексуються і сам фонд є

бездефіцитним. Насправді усе не так райдужно, якщо розглянути проблему більш детально.

Щодо першого пункту, то скористуємося базовим документом – Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2024 рік» від 11 жовтня 2024 року № 1156 [2].

Відповідно цього документу, власні доходи Пенсійного фонду 563928647,3 тис. грн. за загальних видатків 860895415,1 тис. грн. Отже, 296966767,8 тис. грн. (34,5%) видатків покриваються з інших джерел і у більшості це кошти Державного бюджету України. Напевне не варто при цьому говорити про бездефіцитність – вона є повністю формальною.

Друге питання пов'язане зі зростанням пенсій і перевищенням темпів цього зростання над показником інфляції.

Офіційні показники інфляції: 2020 рік – 5%; 2021 рік – 10%; 2022 рік – 26,6%; 2023 рік – 5,1%; прогноз 2024 року – 8,5%. Показово, що в Україні не проводяться неофіційні дослідження інфляції (можливо проводяться або не оприлюднюються). Насправді є методологічні проблеми щодо того як справді рахувати інфляцію. Наприклад, за найбільш затребуваними продуктами харчування і у минулому, і у поточному роках зростання цін набагато більше, ніж задекларовані показники. Отже, проведених індексацій недостатньо.

Існують методологічні проблеми щодо обчислення статистичних параметрів самого пенсійного фонду, зокрема використання середньоарифметичних значень. Наприклад, оголошений середній рівень пенсій, обчислений за такою методикою, складає 5851,86 грн. За поточним курсом це приблизно 143 долари США.

Звісно, середня пенсія на рівні 143 долари США це надзвичайно мало. Але якщо б обчислення проводилися за медіанною складовою, то можливо оцінка була б ще меншою.

Робити таке припущення дозволяє оцінка інформації, що оприлюднюється самим пенсійним фондом. Це стосується кількості спеціальних пенсіонерів і оцінки розміру їх пенсій.

Так, за даними Пенсійного фонду станом на жовтень 2024 року в Україні пенсію отримують 9,5 млн. «цивільних» і 596 тисяч пенсіонерів військових відомств (які зазвичай отримують пенсію вище за середню). Взагалі інформація щодо розмірів пенсій за групами виглядає так (рис. 1).

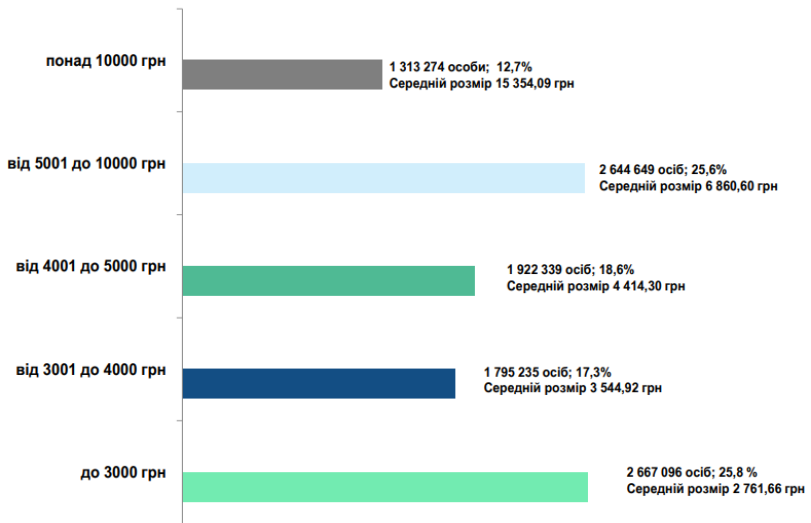

Рис. 1. Питома вага пенсіонерів за розмірами призначених місячних пенсій у загальній їх чисельності станом на 01.10.2024

Джерело: [3]

У цій градації найбільше привертають увагу найнижча і найвища групи. Пенсія до 3000 гривень при прожитковому мінімумі 2920 грн. (з 1 січня 2024 року) передбачає, що 25,8% пенсіонерів живуть за межею бідності. І це при тому, що прожитковий мінімум встановлений на рівні недостатньому для фактичного виживання. Пенсію до 5000 грн. (що є надзвичайно мало) отримують 61,7% пенсіонерів.

Градація четвертої групи – від 5000 до 10000 грн. також викликає питання. Вона потребує більшої деталізації, адже життя пенсіонера, який отримує 10000 грн., суттєво відрізняється від того, що отримує 5000 грн.

Найбільшу цікавить викликає група, що отримує пенсії понад 10000 грн. Саме до цієї групи входять пенсіонери силових відомств, державної служби, судів і т. і. Це не афішується, але в Україні є пенсії розміром понад 50000 грн. на місяць. За діючою методологією статистики Пенсійного фонду на це питання відповісти неможливо.

В принципі, на сьогодні ми бачимо певне згладжування реальних проблем пенсійного забезпечення і діяльності Пенсійного фонду України за рахунок методологічної складової. Але реальні проблеми

криються у існуючій солідарній системі пенсійного забезпечення та існуванні формату «спеціальних пенсій».

Література:

1. Білоус О. На скільки зросли пенсії в Україні у 2024 році: ПФУ оприлюднив свіжі дані. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/skilki-zrosli-pensiyi-ukrayini-2024-rotsi-1728992090.html> (дата звернення: 18.10.2024).

2. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2024 рік: постанова Кабінету Міністрів України № 1156-2024-п від 11 жовтня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1156-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.10.2024).

3. Дані про середній розмір пенсійної виплати: Сайт Пенсійного фонду України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2167997-serednij-rozmir-pryznachenoyi-pensijnoyi-vyplaty-ta-pytoma-vaga-pensioneriv-za-rozmiramy-pryznachenyh-misyachnyh-pensij-u-zagalnij-yih-chyselnosti-stanom-na-01-10-2024/> (дата звернення: 19.10.2024).